

Kennedyn kriisikokous 19.10.1962

Yhdysvaltojen tiedustelu oli seurannut kesästä 1962 alkaen Neuvostoliiton vilkastunutta laivaliikennettä Kuubaan. Syyskuun alussa ilmakuivat paljastivat, että sinne rakennettiin tulasemia ilmatorjuntaohjuksille. Presidentti John F. Kennedy esitti 4.9.1962 Neuvostoliitolle vakavan varoituksen, ettei Yhdysvallat tule sietämään hyökkäyksellisten asejärjestelmien tuomista Kuubaan.

Tiedustelukone U-2:n 14.10. ottamien ilmakuviin paljastettua, että Kuubaan on rakenteilla tukikohtia myös keskikantaman ydinaseille, presidentti Kennedy kutsui 16.10. koolle kriisiesikunnan valmistelemaan vastatoimia. Silloin hän päätti, että tavalla tai toisella Neuvostoliitto on pakotettava poistamaan Yhdysvaltoja uhkaamaan kykenevät ohjukset.

Tiedustelulennot jatkuivat ja paljastivat, että aikaisemmin havaittujen SS-4 -ohjuksille sopivien asemien lisäksi rakenteilla oli suuria tukikohtia, joihin näytti olevan tulossa Yhdysvaltojen keskiosiin hyvin yltäviä, noin 4 000 kilometriä kantavia SS-5 -ohjuksia.

Presidentti Kennedyn ja asevoimien johdon (esikuntapäälliköiden neuvosto, Joint Chiefs of Staff) välinen neuvottelu 19. lokakuuta oli dramaattinen. Kävi ilmi, että asevoimien johto yksimielisesti suositteli nopeaa hyökkäystä Kuubaan. Erityisen aktiivinen tässä suhteessa oli strategisten ilmavoimien (SAC) komentaja kenraali Curtis LeMay. Seuraavassa esitetään katkelmia kokouksessa käytetyistä puheenvuoroista. Ne äänitettiin presidentin vieraiden tietämättä ja pidettiin salassa 1990-luvulle saakka. Tärkeimmiltä osiltaan kriisikokousten puheenvuorot selityksin varustettuina on julkaistu kirjassa The Kennedy Tapes ja mm. Yalen yliopiston Avalon projektin dokumenttikokoelmassa.

Kokous Valkoisessa talossa 19.10.1962 klo 9.45 alkaen

Läsnä: Presidentti Kennedy ja puolustusministeri McNamara sekä asevoimien johdosta (Joint Chiefs of Staff) puheenjohtaja kenraali Maxwell Taylor, kenraali Curtis Le May (SAC), amiraali George Anderson (laivasto), kenraali Earle Wheeler (maavoimat) ja kenraali David Shoup (merijalkaväki).

Taylor: "...Olemme alusta alkaen olleet yksimielisiä, että emme hyväksy ohjusten sijoittamista Kuubaan ja että meidän tulee joko tuhota tai neutraloida siellä jo olevat ohjukset ja estää uusien tuominen. Sotilaallisesti se tarkoittaa kolmea seikkaa: (1) Yllätyshyökkäyksellä on edullista tuhota ohjukset ja muut hyökkäykselliset aseet. (2) Jatkuvalle tiedustelulle saadaan selville, mitä vaikutuksia toiminnalla on. (3) Toteutetaan saarto, jotta estetään lisävoimien tulo... Tiedämme, että noihin toimiin sisältyy ainakin kaksi vakavaa heikkoutta: Ensinnäkään ei ole varmaa, että kaikki ohjukset ja muut hyökkäysaseet voidaan tuhota iskuillamme. Toiseksi, on selvästi nähtävissä, että hyökkäyksellä olisi vakavat seuraukset liitoillemme. Siksi on ryhdyttävä poliittisiin toimiin... Nyt on aika kuulla myös muiden komentajien kannanotot."

Kennedy: "Omalta kannaltani on tärkeää pohtia, miksi venäläiset tekivät tämän. Se oli vaarallinen mutta myös heidän kannaltaan hyödyllinen teko. Jos emme tee mitään, he saavat ohjustukikohdan valmiiksi ja kykenevät painostamaan meitä. Jos hyökkäämme Kuubaan, se antaa heille mahdollisuuden vallata Berliini voimakeinoin, kuten he kykenivät toimimaan Unkarissa englantilaisten hyökättyä Egyptiin. Silloin meitä pidettäisiin Kuubaan kiinnittyneinä sotahulluina amerikkalaisina, jotka menettivät Berliinin. Me emme saisi tukea

liittolaisiltamme. Länsisaksalaiset eivät ymmärtäisi tätä lainkaan.... Viimeksi eilen keskustelimme ulkoministeri Gromykon kanssa, ja sain vaikutelman, että Hruschtshev on henkilökohtaisesti vakuuttanut olevansa tyytyväinen Berliinin aseman säilyttämiseen nykyisellään... On todettava, ettei meillä ole mitään tyydyttävää toimintavaihtoehtoa. Ongelmana ei ole vain Kuuba vaan myös Berliini.”

LeMay: “Haluan painotta sitä, ettei meillä ole muita kuin sotilaallisia vaihtoehtoja. Jos toteutamme saarron ja poliittisen toiminnan, ohjukset katoavat metsiin. Sitten me emme löydä niitä, ja toiminta myöhemmässä vaiheessa on vaikeaa... En usko, että hyökkäys Kuubaan laukaisisi Neuvostoliiton reaktion Berliiniä vastaan. Jos emme tee mitään Kuuballe, he tekevät silloin entistä herkemmin jotain Berliinille ja saattavat iskeä lujaa. Berliini on ongelma kuten ennenkin ja me olemme valmiina pitämään kiinni oikeuksistamme tarvittaessa taistellen... Siis saarto ja poliittinen toiminta kuitenkin johtavat sotaan. En näe sille mitään vaihtoehtoa. Se on yhtä huono malli kuin lepytyspolitiikka Münchenissä (1938)... Toteuttaessamme saarron joudumme vähittäin sotaan ja lopulta yhä huonommissa oloissa ohjusten uhatessa meitä. Jos he käyttävät ydinaseita meitä vastaan, väestö on uhrina. En näe mitään muuta ratkaisua kuin suora sotilaallinen interventio, nyt heti.”

Anderson: “Olen samaa mieltä asevoimien muiden johtajien kanssa siitä, että äsken suositeltu toiminta on välttämätön sekä sotilaallisesta että poliittisesta näkökulmasta. Saarron suhteen olen sitä mieltä, että sen tulee olla täydellinen, ei siis osittainen... On parempi toimia heti kuin odotella. Siten vähennetään tappioita. Kuuban ongelmaan ei ole kuin sotilaallinen ratkaisu. Jos emme tee mitään, venäläiset pitävät meitä heikkoina ja toimivat Berliiniä vastaan.”

LeMay: “Kun olemme omaksuneet tiukan asenteen, he ovat aina perääntyneet, esimerkiksi Libanonissa.”

Wheeler: “Sotilaalliselta kannalta katsottuna pienin riski Yhdysvaltojen kansalle on se, että aloitamme heti yllättävän ilmahyökkäyksen, saarron ja maihinnousun yhtenäisenä kiihtyvänä toimenpidesarjana, jolloin saamme todella kuubalais-neuvostoliittolaiset hyökkäysaseet eliminoiduiksi. Emme voi olla turvassa, ennen kuin olemme miehittäneet Kuuban.”

Kennedy: “Olemme jo joutuneet elämään Neuvostoliiton ydinaseiden uhan alaisina. Jos heillä ei ole nyt tarpeeksi mannertenvälisiä ohjuksia, vuoden kuluessa niitä on lisää.”

LeMay: “Se lisäisi tarkkuutta hyökätä niitä 50 kohdetta vastaan, joihin me tiedämme heidän kykenevän iskemään jo nyt. Suuri asia on se, että jos emme tee mitään, mahdollisuus kiristämiseen ydinaseilla kasvaa... Presidentti on jo antanut aika vahvan julistuksen havaittuamme ilmatorjuntaohjuksien asemien olevan rakenteilla. Silloin uhattiin ryhtyä toimiin, jos ilmestyy hyökkäyksellisiä aseita. Saarto ja poliittinen puhe tuntuisivat ystävillemme ja puolueettomille maille kovin heikolta vastaukselta selvästi todettuun uhkaan. Olen myös varma, että hyvin monet omat kansalaisemme kokisivat sen samoin. Toisin sanoen, olette melko pahassa pinteessä Herra Presidentti.”

Kennedy: “Mitä oikein sanoitte?”

LeMay: “Olette pahassa pinteessä.”

Kennedy: “Olette samassa pinteessä minun kanssani, (sanottuna hieman väkinäisesti nauraen), tarkoitan henkilökohtaisesti.”

Taylor: "Olemme tutkineet saartosuunnitelmaa, mutta emme vielä kovin syvällisesti. Ensinnäkin on vaikea ylläpitää valvontaa. Voi tulla tappioita ja jonkinasteinen ilmasota saaren yläpuolella."

Kennedy: "Jos hyökätään, on eroa, miten se tehdään. Hyökätäänkö vain ohjuksia vastaan, vai hyökätäänkö myös lentokoneita vastaan, jolloin taistellaankin jo laajemmin. Kolmas aste on maihinnousu, joka voi alkaa ehkä kahden viikon kuluessa. Meidän on ajateltava, että Neuvostoliiton vastaus kaikkiin näihin vaihtoehtoihin on erilainen..."

LeMay: "Meidän on hyökättävä laajemmin kuin vain ohjuksia vastaan. Me emme voi jäädä alttiiksi ilmahyökkäyksille matalilta lentokorkeuksilta. Hyökkäys ohjuksia vastaan ei siis riitä. On hyökättävä myös lentokoneita, tutka-asemia ja viestiyhteyksiä vastaan."

Kennedy: "Heillä on ollut ilmavoimia siellä jo jonkun aikaa. Me puhumme nyt maastamaahan -ohjuksista. Ongelma ei ole vain sota Kuubaa vastaan vaan maailman laajuinen kamppailu kommunismia vastaan, erityisesti Berliinissä. Jos me menetämme Berliinin, vaikutukset maailmalla olisivat suuret. Kuten sanoin, Unkarin yhteys Egyptiin (1956) on selvästi vertailukohde, minkä vuoksi olen huolestunut."

Kennedy: "Kenraali Shoup sanoi, että he pystyvät uhkaamaan meitä mannertenvälisillä ydinaseillaan (ICBM) tehokkaasti vuoden kuluessa. Ne eivät ehkä ole tarkkoja, mutta kaupunkejamme vastaan käytettyinä ne aiheuttaisivat 80 - 100 miljoonan ihmisen kuoleman ja maan tuhon."

Taylor: "Sitten emme enää koskaan voi puhua hyökkäyksen aloittamisesta, kun he ovat saaneet ohjuksensa valmiiksi tähtäämään suoraan päähämme."

Kennedy: "Silloin looginen argumentti on, että me emme voi hyökätä Kuubaan. Meidän on eletävä sen tilanteen kanssa, kuten olemme jo eläneet Neuvostoliiton ja Kiinan kanssa. Jos siis emme tee mitään, meiltä menee Berliini ja sitten emme voi tehdä mitään Kuuballe. Silti on lähdeittävä siitä, että ohjusten olemassaolo kylläkin lisää vaaraa, mutta se ei sitä luo. Vaara on jo olemassa. Heillä on tarpeeksi sukellusveneitä ja mannertenvälisiä ohjuksia ja muita."

Taylor: "Me voimme ylläpitää pelotusta Neuvostoliiton ydinaseiden suhteen. Ongelma on Castro. Jos hän saa niitä haltuunsa, meillä on koko lailla erilainen vastustaja kuin Hrushtshev. En usko, että asia on nyt niin, eikä Hrushtshev varmaankaan koskaan halua sellaista tehdä. Silti on aina vaara, että ydinaseita joutuu Castron käsiin."

Kennedy: "Jos lähdemme valmistelemaan ilmahyökkäystä joko ohjuksia tai myös lentokoneita vastaan, milloin olemme valmiit?"

LeMay: "Voimme aloittaa 21. lokakuuta, mutta optimiajankohta olisi 23. päivä."

Kennedy: "Milloin sitten maihinnousu voisi alkaa?"

Taylor: "Seitsemän päivää ilmahyökkäysten aloittamisesta voimme aloittaa 11 päivää kestävästä maihinnousuhyökkäyksestä."

--

Kennedy: "Me kaikki käsitämme, ettei ole mitään hyvää vaihtoehtoa. Saarron puolesta puhuu se, että voisimme välttää ydinsodan. Neuvostoliitto voi saartaa puolestaan Berliinin. Gromyko puhui tiukkaan sävyyn Berliinistä, mutta hän sanoi heillä olevan vain puolustuksellisia aseita Kuubassa. Tietenkin he määrittävät ne sillä tavoin... Vaarana on

ydinaseiden käyttö, erityisesti kaupunkeja vastaan. Heillä on niitä jo riittävästi sukellusveneissä ja lentokoneissa, ja vuoden kuluttua lisää. Pääkysymys on nyt Kuuba, ja hyökkäys sinne olisi selkeä ratkaisu. Toisaalta monet ihmiset kaikkoavat meidän kannaltamme. Me emme ole varautuneet ohjusten olemassaoloon. Ei ole epäilystäkään siitä, että monet pitäisivät ilmoitustamme ohjuksista Kuubassa provokaationa. Siksi ensimmäisen ilmoituksen pitää ehkä koskea toimintaa, jota olemme tekemässä suunnitelman mukaan. Meillä on täysi työ pitää koossa liittoutumamme.”

Wheeler: “Ymmärränkö oikein, ettei siis tehdä mitään?”

Kennedy: “Juuri niin.”

Wheeler: “Mutta jos sotilaalliseen toimintaan ryhdytään, te olette samaa mieltä kanssamme.”

Kennedy: “Kyllä.”

Presidentin poistuttua huoneesta kenraalit jäivät pohtimaan, mitä oikein oli päätetty, siis muuta kuin tehostaa lentotiedustelua. He päätyivät toteamaan, että presidentti rinnasti Kuuban ja Berliinin peläten toiminnan Kuubaa vastaan aiheuttavan kriisin kärjistymisen (eskalaation) ja vaarantavan Berliinin. Wheeler sanoi: “Jos me nitistämme Castron, Hrushtshev käy Brandtin kimppuun.”

Toisaalta presidentti Kennedy tuli tuon kokouksen jälkeen epäileväksi, kannattaako sittenkään tyytyä pelkkään Kuuban saartamiseen. Myös presidentin tärkeät avustajat alkoivat taipua yllättävän ilmahyökkäyksen aloittamisen kannalle. Kennedy käski pitää hyökkäyksen valmistelut käynnissä.

Lähteet: Ernest May - Philip Zelikow (eds.), The Kennedy Tapes (W.W. Norton & Company, New York - London 2002). Puheenvuorojen käännökset, Pekka Visuri.

Keskustelu on esitetty myös elokuvassa Kolmetoista päivää (alkup. Thirteen Days, 2000 Dokumentteja: http://avalon.law.yale.edu/subject_menus/msc_cubamenu.asp, <http://millercenter.org/educationalresources/youre-in-a-pretty-bad-fix>, <https://www.wyzant.com/resources/lessons/history/hpol/jfk/cuban/missilecrisis2>.

Keskustelu on esitetty myös elokuvassa Kolmetoista päivää (alkup. Thirteen Days, 2000).